

Format de citation

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Thorsten Huthwelker, Die Darstellung des Rangs in Wappen und Wappenrollen des späten Mittelalters, Ostfildern: Thorbecke, 2013, in: Český časopis historický, 2014, 2, S. 338-339, DOI: 10.15463/rec.1189723575

český
časopis
historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées. Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

evropského středověkého myšlení. Jednu výjimku tvoří vhléd do arabského prostředí 9. století a do teorie předpovídání počasí nejen na příkladu bagdáského filozofa al-Kindiho (Hans Daiber, *Erkenntnistheoretische Grundlagen der Wetterprognose bei den Arabern*) vycházejícího z Aristotela. Druhou pak závěrem připojená stať Katrin Bauerové o Janu (Johannu) Keplerovi a jeho pojetí vztahu astrologie a politiky (*De fundamentis astrologiae certioribus*). O zbytek se podělili badatelé nejen Německa, ale i Francie, Anglie, USA a Španělska. Poměrně kompaktní skupinu tvoří tři stati věnované medicíně: Charles Burnett sleduje polemiky mezi teologií a astrologií o vztahu medicíny a astrologie, Danielle Jacquart zdrženlivost v otázce lékařské prognostiky kolem roku 1300 a Michael McVaugh píše o vlivu Galénova spisu *De crisi* na středověké lékařské myšlení. Ze zbývajících statí ještě upozorňují na Jean-Marc Mendosia, který sleduje meteorologii a předpověď počasí ve středověku a vedle obecných otázek interpretuje v této souvislosti názory Pico della Mirandoly.

I. Hlaváček

Sylvie STANOVSKÁ – Manfred KERN
*Staročeské a německé milostné básnictví
vrcholného středověku*

Brno, Masarykova univerzita 2013, 193 s.,
ISBN 978-80-210-6342-6.

Publikace o staročeském a německém milostném básnictví z doby vrcholného středověku přináší dosud všechny známé texty staročeské milostné lyriky od počátků této žánrové tvorby, tzn. od přelomu 13. a 14. století až do 15. věku. Edici otevírá rozsáhlý úvod, členěný na několik kapitol. Zde se nejprve čtenáři nabízí pojednání o staročeské a evropské milostné lyrice středověku a následně o této tvorbě na pomezí Čech a Moravy. Rozlišovány jsou rovněž literární tradice a vlivy, včetně komentáře k uchování jednotlivých rukopisů.

Úvodní kapitolu zakončuje výklad o metrickém principu a edičním uspořádáním knihy. Druhá kapitola přináší již jednotlivé básně v celkem devíti kategoriích; „Milostný nářek“, „Nářek nad stářím“, „Milostný nářek – naučení o lásce“, „Chvála milované ženy“, „Milostná píseň – Chvála milovaného muže“, „Svítáníčko“, „Milostný lež“, „Milostný dopis“ a poslední konvolut tvoří varia. Zpřístupněné texty doplňuje kapitola komentářů k jednotlivým kategoriím i písním. Závěr rozšířili autoři navíc o rozbor gnomických textů. Přínos edice spočívá kromě sumáře textů též v tom, že básně editoři zpracovávali na základě srovnání staročeských lyrických textů s texty z prostředí německy mluvících zemí stejné doby, neboť staročeská milostná lyrika stojí na konci tradice středověké milostné lyriky. Přestože tedy počátky této tvorby sahají do románského jazykového prostředí, vliv na staročeskou produkci uplatnil zcela zásadně německý minnesang. Jsou to především písňové typy, témata, motivy, metaforika a stylové prvky, jež se s ním (podle autorů) zřetelně shodují. Hlavní iniciátorkou edice se stala Sylvie Stanovská, germanistka a překladatelka. Manfred Kern spolupracoval předně na úvodu a komentářích. Publikace, vedle skvělého edičního počínu, znamená i významný příspěvek na poli historicko-literárním, neboť odkrývá další z rovin a možností studia dějin mentalit.

D. Dvořáčková-Malá

Thorsten HUTHWELKER

Die Darstellung des Rangs in Wappen und Wappenrollen des späten Mittelalters

(= Rank 3), Ostfildern, Thorbecke Verlag
2013, 222 s. s řadou diagramů a 5 barevnými
foto v textu, ISBN 978-3-7995-9123-2.

O tom, že heraldika ve svém středověkém vývoji není doménou laiků, ale důležitou pomocně vědnou disciplínou, která má co říci i vlastní historii, zřetelně svědčí Huthwelke-

rova kniha. Ta se zabývá funkcí a funkčností heraldického materiálu v období, kdy heraldické symboly byly nejen integrální součástí šlechtické společnosti, ale začínaly pronikat i do společnosti měšťanské. I když šlo původně o zvýrazněné odlišení urozeného jedince či jeho družiny rozpoznatelné i na větší vzdálenost, vyvinul se z toho důležitý atribut společenského postavení, přenášený z osob i na jimi reprezentovaná teritoria a i jinak vyznačující majetkové a rodinné nároky, vazby či jiná privilegia.

K tomu, aby se tyto znaky dostaly do širšího povědomí alespoň osob, které byly profesionály – heroldy, vznikaly různé pomůcky – erbovníky, které měly svou různě specifickou strukturu a funkci (autor rozeznává funkci dekorativní, paměťovou či mnemotechnickou a posléze reprezentativní), navzájem byly zapůjčovány a z nich se různě kompilovala díla nová, čímž se vysvětluje i existence erbů nevýznamných rodů často velmi vzdálených vzniku příslušného díla. Vždy s konkrétním účelem, který nám často, ba dokonce zpravidla ve svém základním rozsahu uniká. Nicméně i tak jde o mimořádný pramen velké váhy nejen pro dějiny politické či správní, ale rovněž hodnoty kulturní, protože naznačuje – a leckdy dokonce zdůrazňuje – různé přehraniční vazby.

Autor nejdříve vítaně podává základní „heraldickou abecedu“ a pak sleduje kategorii erbovníků v jejich středověké době rozkvětu. Celkem jde dnes o něco málo více než 350 exemplářů, což už samo o sobě naznačuje, že šlo o tehdy poměrně značný počet, který byl jak formálně (jsou známy, i když nečetné, i erbovníky ve formě rotulů), tak věcně různě strukturován. Nejstarším dochovaným dokladem je císařská erbovní role, pořízená zřejmě k říšské korunovaci Oty IV. (bohužel známá jen z dost nedbalého popisu 17. století, v níž ale český kontext marně hledáme), aby pak zlatou dobou erbovníků se stala obě následná století. V době Karla IV. vznikla v Čechách tzv. Aula Caroli, dnes známá jen

z mladého popisu, kterou autor nezmiňuje. Z bohemik je třeba uvést vícekrát přicházející erb českého krále jednak jako kurfiřta, jindy ve funkci římského panovníka. Poměrně na okraji zůstaly znakové galerie na a ve stavebních památkách (výzdoba na hradě Laufu ovšem zmíněna je) a prakticky vůbec se nesetkáváme s heraldikou měšťanskou (městskou), jež nabývá síly právě ve století 14. a 15., i když je jasné, že její vážnost měla omezenější rozměr, vždy ale zajímavý v příslušném regionu (viz erby v chebské radnici či erbovní výzdobu v curyšském domě židovského finančníka „Zum Brunnenhof“).

I. Hlaváček

Raný novověk

Veronika HYDEN-HANSCHO
*Reisende, Migranten, Kulturmanager.
Mittlerpersönlichkeiten zwischen
Frankreich und dem Wiener Hof
1630–1730*

Stuttgart, Franz Steiner Verlag 2013,
410 s. (= Vierteljahrschrift für Sozial-
und Wirtschaftsgeschichte. Beihefte 221),
ISBN 978-3-515-10367-1.

Teze o tom, že šlechtu z českých a rakouských zemí i celý císařský dvůr ve Vídni přes tradiční nepřátelství mezi Habsburky a Bourbony od poloviny 17. století silně ovlivňovala francouzská kultura a prostředí dvora Ludvíka XIV., je v evropské historiografii dostatečně známá. Jen málo historiků a historiček však doposud věnovalo pozornost cestám a především osobám, s jejichž pomocí se francouzské vlivy šířily do střední Evropy. Právě tímto tématem se zabývá monografie, která vznikla jako disertační práce na univerzitě ve Štýrském Hradci v roce 2011. Veronika Hyden-Hanscho vystavěla své pojednání na širokém pramenném výzkumu v ústředních vídeňských a pařížských archívech a knihovnách. Stranou pozornosti